

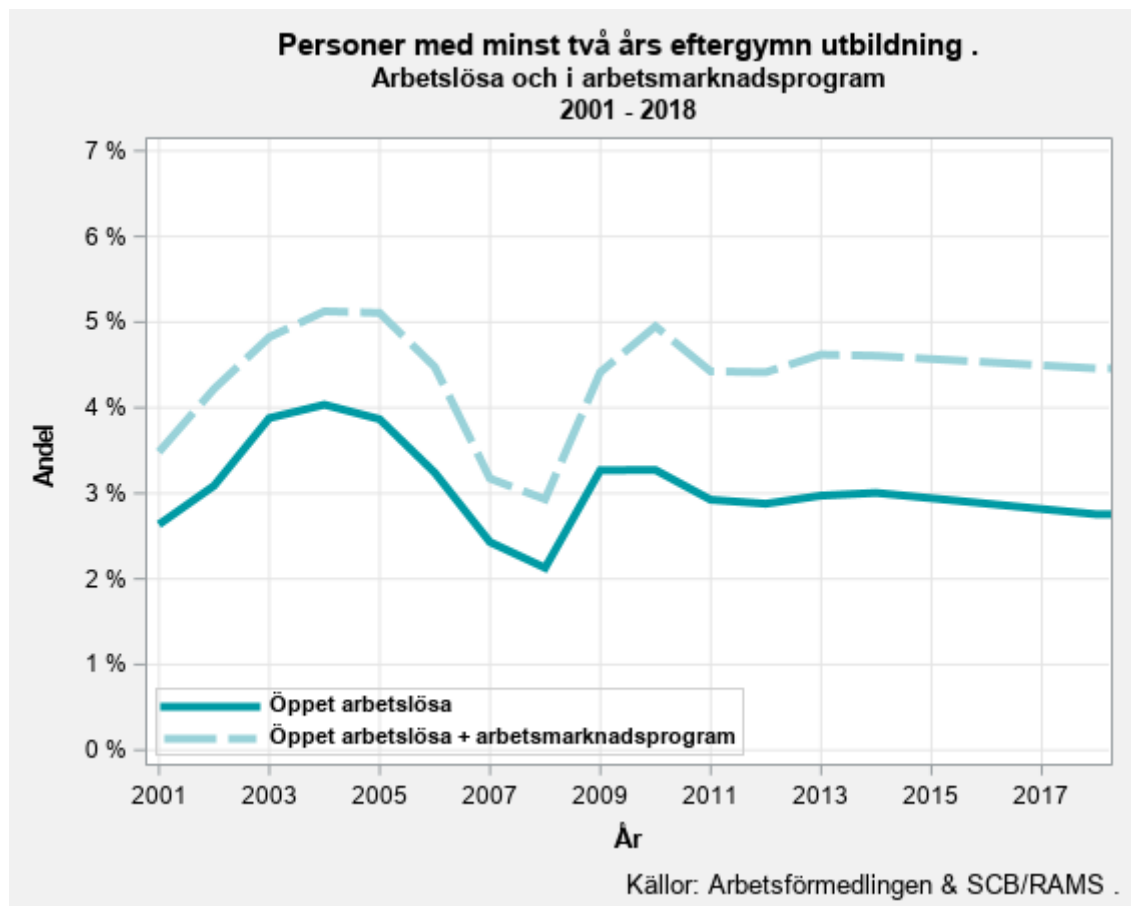
Arbetsmarknadsläget 2018

Inledning

Rubriken på fjolårets Arbetsmarknadsläget var ”En tudelad arbetsmarknad”. Det är en rubrik som i viss mån står sig fortfarande, men med tillägget att det ser något bättre ut för invandrade akademiker. Den högkonjunktur som pressat ner arbetslöshetstalen för akademiker på den svenska arbetsmarknaden tycks nu ha börjat pressa tillbaka arbetslösheten även bland utlandsfödda. Dock ska man vara medveten om att det rör sig om förändringar på marginalen för en grupp som fortfarande har stora svårigheter att slå sig in på den svenska arbetsmarknaden.

Arbetslösheten bland akademiker

Andelen akademiker i öppen arbetslöshet¹ eller i arbetsmarknadsprogram fortsatte att sjunka något för fjärde året i rad och andelen arbetslösa låg, i genomsnitt, på 2,8 procent under 2018. Läger man till dem i arbetsmarknadsprogram uppgick andelen till 4,5 procent.

¹ Här menar vi är personer som inte är sysselsatta men vill, kan och söker ett nytt jobb

Även om arbetslösheten bland akademikerkollektivet i sin helhet varit låg under flera år, så finns det stora skillnader mellan olika utbildningsinriktningar. De som har utbildat sig till ett yrke inom vård, skola och omsorg har en mycket låg arbetslöshet. Likaså teknisk industri har en låg arbetslöshet. Bland dessa grupper var endast mellan 2–3 procent arbetslösa eller i något arbetsmarknadsprogram under 2018, i princip oförändrade siffror från 2017.

För akademiker inom naturvetenskap samt konst och media är situationen betydligt tuffare. För dessa grupper är 10 procent antingen öppet arbetslösa eller i någon form av arbetsmarknadsprogram. Bland naturvetare är arbetslösheten låg bland dem som är födda i Sverige, men betydligt högre bland utrikesfödda. Bland utbildade inom konst och media är arbetslösheten relativt hög även bland dem som är födda i Sverige, om än inte så hög som den är bland utrikesfödda akademiker. De höga nivåerna till trots så fortsatte den positiva trenden från 2017 med minskad arbetslöshet bland dessa grupper även under 2018. Faktum är att den öppna arbetslösheten och andelen i någon form av arbetsmarknadsprogram minskade under 2018.

**Personer med minst två års eftergymnasial utbildning
Arbetslösa och i arbetsmarknadsprogram
Årsmedeltal 2018**

Utbildningsinriktning	Antal öppet arbetslösa	Antal i arbm program	Totalt	Andel öppet arbetslösa*	Andel i arbm program*	Totalt*
Pedagogik och lärarutbildning	4 912	3 750	8 661	1,7%	1,3%	2,9%
Konst och media	3 103	1 702	4 805	6,5%	3,5%	10,0%
Humaniora	2 639	1 844	4 483	4,9%	3,4%	8,2%
Samhälls- och beteendevetenskap	3 076	1 578	4 653	3,0%	1,5%	4,5%
Journalistik och information	1 044	596	1 639	3,1%	1,8%	4,9%
Företagsekon., handel, administration	9 576	4 850	14 426	4,2%	2,1%	6,3%
Juridik och rättsvetenskap	1 633	1 170	2 803	3,4%	2,4%	5,8%
Biologi och miljövetenskap	1 225	551	1 776	5,8%	2,6%	8,5%
Fysik, kemi, geovetenskap	1 087	691	1 778	6,2%	3,9%	10,1%
Matematik och övr naturvetenskap	754	507	1 261	3,8%	2,5%	6,3%
Data	2 813	1 758	4 571	5,0%	3,1%	8,2%
Teknik och teknisk industri	4 454	3 092	7 546	2,0%	1,4%	3,4%
Material och tillverkning	483	288	771	5,2%	3,1%	8,3%
Samhällsbyggnad & byggnadsteknik	1 564	1 169	2 734	2,6%	2,0%	4,6%
Lantbruk, trädgård, skog & fiske	673	483	1 156	3,6%	2,6%	6,2%
Djursjukvård	113	104	217	2,7%	2,5%	5,2%
Hälso- och sjukvård	4 018	2 813	6 831	1,5%	1,0%	2,5%
Socialt arbete och omsorg	1 535	709	2 244	1,9%	0,9%	2,8%
Övrig utbildning	1 673	1 018	2 691	1,8%	1,1%	2,9%
TOTALT	46 374	28 671	75 046	2,8%	1,7%	4,5%

* Avser andelen av den registerbaserade arbetskraften i respektive grupp.

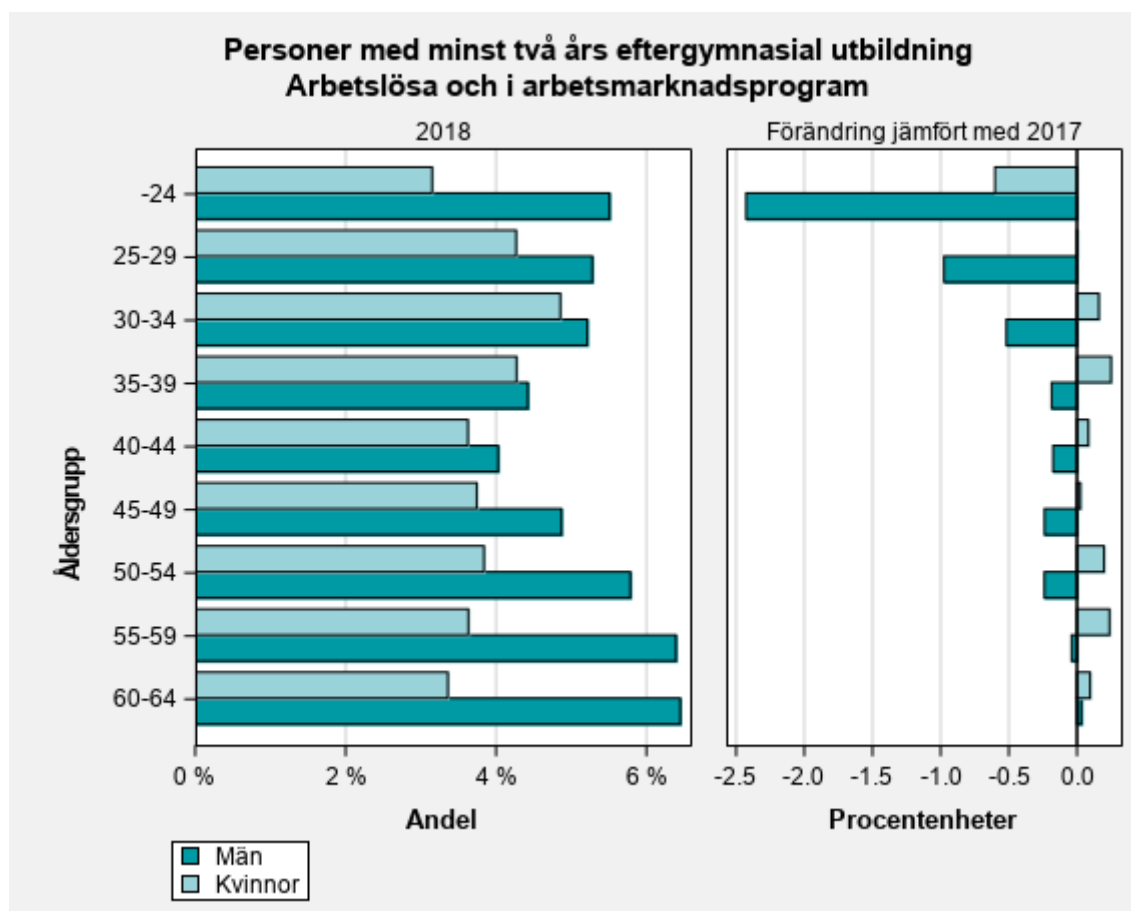
Källor: Arbetsförmedlingen och SCB/RAMS

Kvinnor har lägre arbetslöshet än män i samtliga åldersgrupper och skillnaden är störst bland de yngsta och äldsta. Den högsta arbetslösheten bland kvinnor hittar man mellan 30 till 34 års ålder och den största ökningen sedan 2017 skedde i åldrarna 35–39 år och 55-59

år. Den enda åldersgruppen där arbetslösheten faktiskt minskade var i gruppen under 24 år. Skillnaderna i arbetslöshet mellan de olika åldersgrupper är dock ganska liten.

Bland männen ser mönstret annorlunda ut. Här är arbetslösheten högst i de äldsta åldersgrupperna 55–59 år och 60-64 år. Lägst arbetslöshet för män hittar vi i åldrarna 40–44 år. Skillnaderna i arbetslöshet mellan olika åldersgrupper är dessutom betydligt större än bland kvinnorna. Den högsta arbetslösheten gäller män över 55 års ålder där, i genomsnitt drygt 6 procent var arbetslösa eller deltog i något arbetsmarknadsprogram under 2018.

Bland yngre män skedde den största minskningen i arbetslöshet med nästan 2,5 procentenheter sedan 2017. Bland i princip samtliga åldersgrupper minskade arbetslösheten även om förändringarna för de flesta grupperna var ganska små.

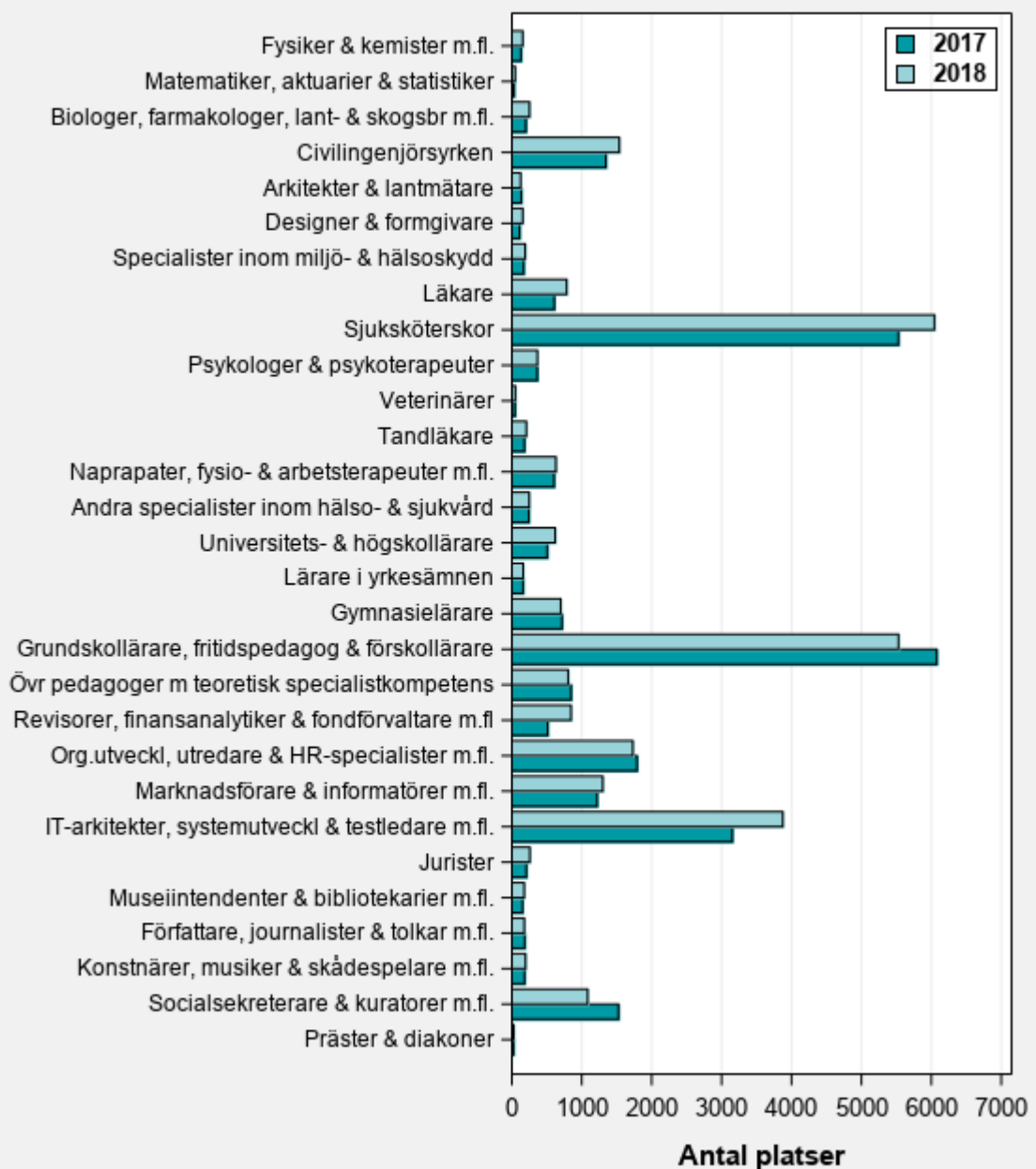

Källor: Arbetsförmedlingen och SCB/RAMS

Det goda arbetsmarknadsläget för akademiker fortsätter och den starka efterfrågan på akademiker som var under 2017 fortsatte även under 2018.

Under 2018 anmäldes i genomsnitt 28 300 lediga platser per månad inom yrken med krav på fördjupad högskolekompetens till Arbetsförmedlingen. Det är en ökning med knappt 1400 platser eller 5 procent jämfört med 2017. Ökningen beror bland annat på en ökad efterfrågan av sjuksköterskor och IT-arkitekter m.fl. Samtidigt noteras ett lägre inflöde av platser till yrken som exempelvis lärare samt socialsekreterare och kuratorer. Sjuksköterskor och lärare är fortfarande de vanligaste akademikeryrkena i Arbetsförmedlingens platsbank, men gruppen IT-arkitekter, systemutvecklare, testledare m.fl ökade starkt under året.

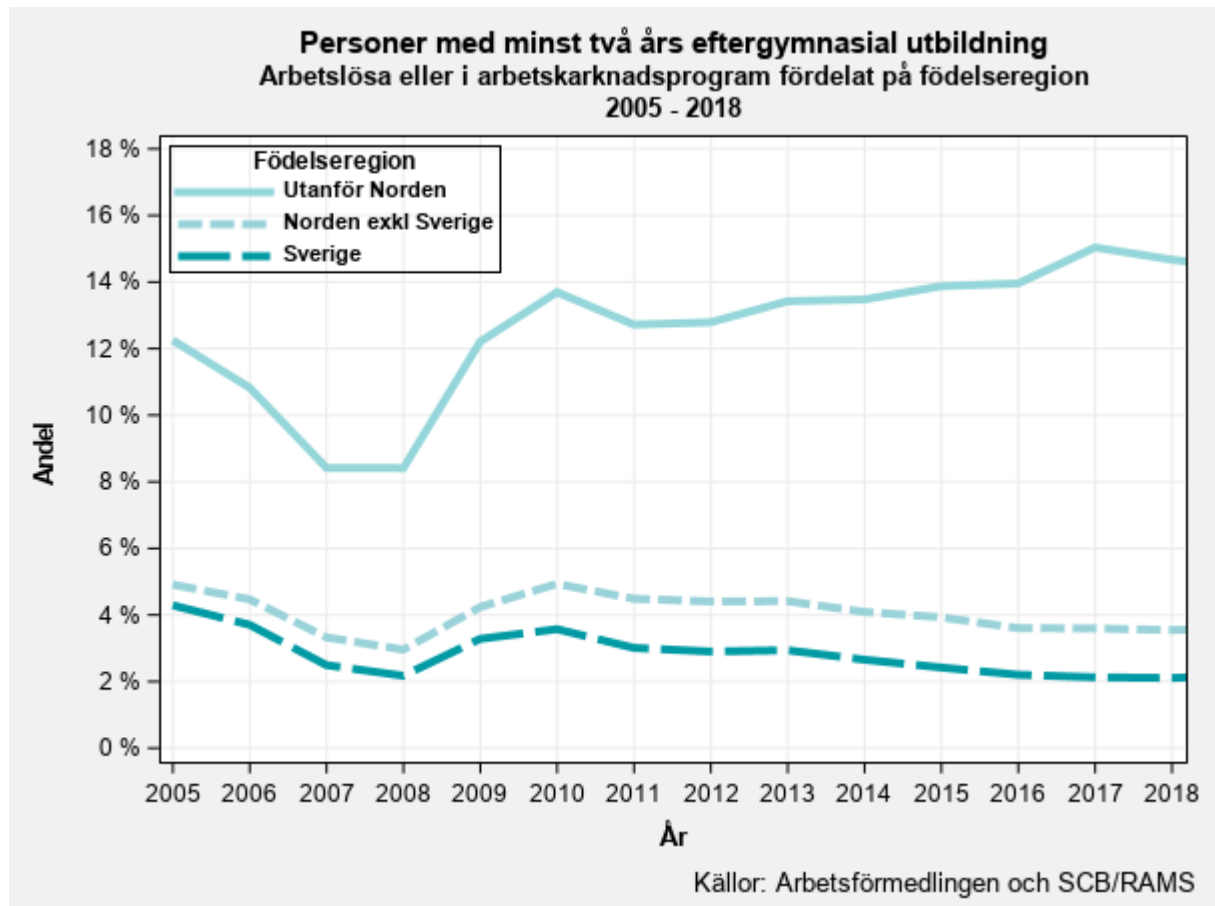
Nyanmälda platser inom yrken med krav på fördjupad högskolekompetens Årsmedeltal 2018

Källa: Arbetsförmedlingen

Utrikes födda

Fortfarande är arbetsmarknaden tydligt uppdelad mellan olika grupper, med en markant högre arbetslöshet för akademiker födda utanför Norden, än för akademiker födda i Sverige och övriga Norden. Arbetslösheten bland akademiker födda i Sverige har minskat under flera år i rad, men tycks nu ha stabiliserat sig på de nivåer som föregick finanskrisen och för akademiker födda i ett annat nordiskt land har även de nivåerna planat ut vid 3,6 procent.

I en nyligen publicerad rapport från SCB² hade under en mätvecka i september 2018 sju av tio utrikesfödda ett arbete som huvudsaklig sysselsättning, medan nio av tio inrikes födda hade detta. Situationen för utrikes födda har förbättrats något sedan 2015 då sex av tio hade ett arbete som huvudsaklig sysselsättning.

Invandringsskälerna spelar också en viktig roll om man har ett arbete som motsvarar utbildningen. Bland dem som invandrat för att arbeta eller studera hade omkring 70 procent ett arbete som motsvarade deras utbildning, medan gruppen som immigrerat av asyl- eller familjerskäl hade knappt 50 procent ett arbete.

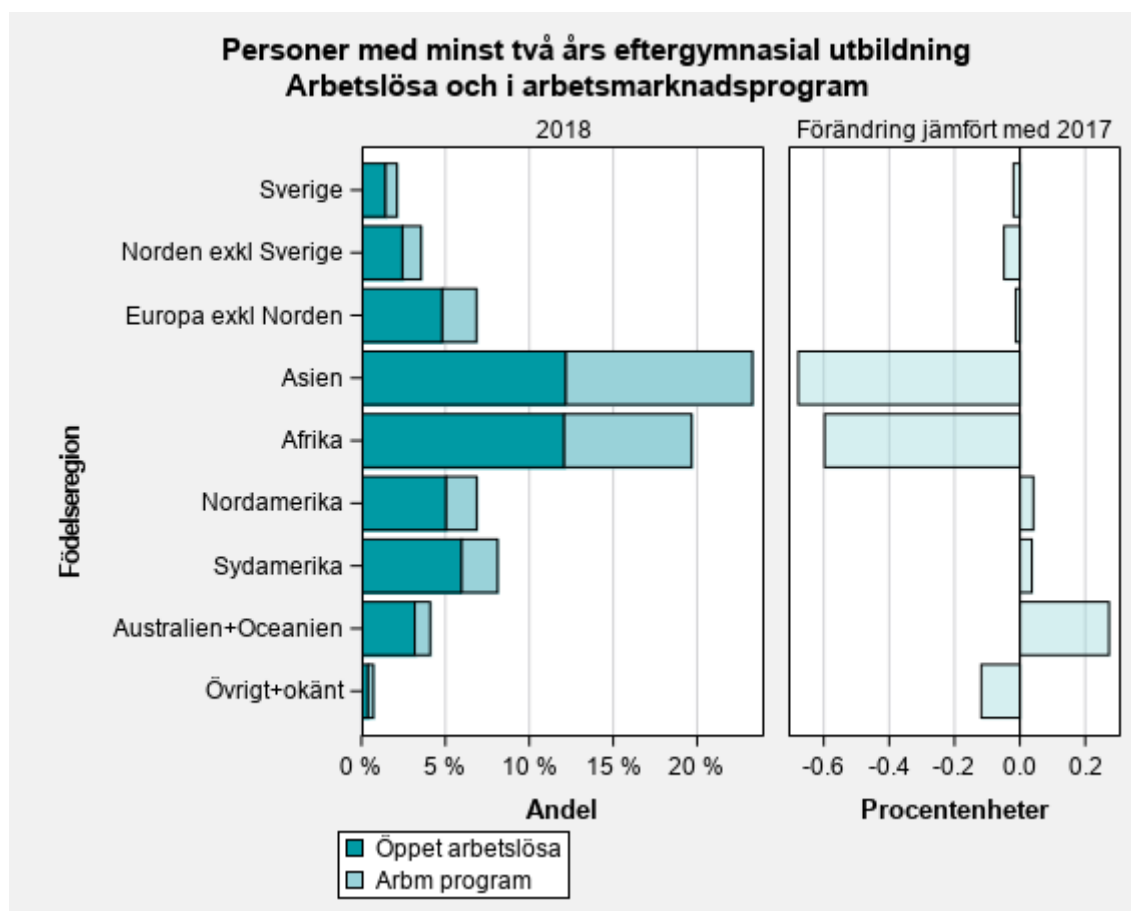
Det är också stora skillnader mellan akademiker födda utomlands och i Sverige med avseende på om arbetet överensstämmer med den utbildningen. Bland utrikesfödda hade cirka 55 procent ett jobb som matchade utbildningen, medan motsvarande andel bland inrikes födda var 80 procent. Ungefär 25 procent av de utlandsfödda hade ett arbete som inte

² SCB, mars 2019 Arbetsmarknaden 2018 för högutbildade utrikesfödda

hade något krav på högskoleutbildning, och motsvarande andel för inrikes födda var 6 procent.

Det är svårt att beräkna de samhällsekonomiska förlusterna av att ha en så stor andel av de utlandsfödda akademikerna fast i lågkvalificerade jobb eller i arbetslöshet, men Sacoförbundet Jusek gjorde en sådan beräkning 2017³. I rapporten beräknas de offentliga finanserna att förstärkas med nära 13 miljarder årligen om utrikes födda akademiker får jobb i nivå med sin utbildning.

Med en bättre matchning på arbetsmarknaden skulle många så kallade enklare jobb utan krav på högre utbildning som idag utförs av invandrade akademiker istället kunna ges till personer som står längre från arbetsmarknaden. På så sätt skapas en effektiv jobbkedja och enligt Juseks beräkningar skulle över 25 000 jobb frigöras till de som endast har en gymnasieexamen, samt ytterligare 9 000 individer med endast grundskoleutbildning kunna komma in på arbetsmarknaden.

Sacos egna beräkningar visar att för första gången sedan 2011 har andelen arbetslösa eller i arbetsmarknadsprogram bland gruppen utomnordiskt födda faktiskt minskat och hamnade i fjol på 14,7 procent. Andelen har därmed minskat från 2017 med 0,3 procentenheter eller med 1350 personer. Fortfarande har denna gruppen stora problem att komma in på arbetsmarknaden och utrikes födda är kraftigt överrepresenterade bland de arbetslösa akademikerna. De utgör ungefär 20 procent av akademikerna i arbetskraften, men hela 62

³ Jusek 2017, Rätt jobb åt utrikesfödda akademiker

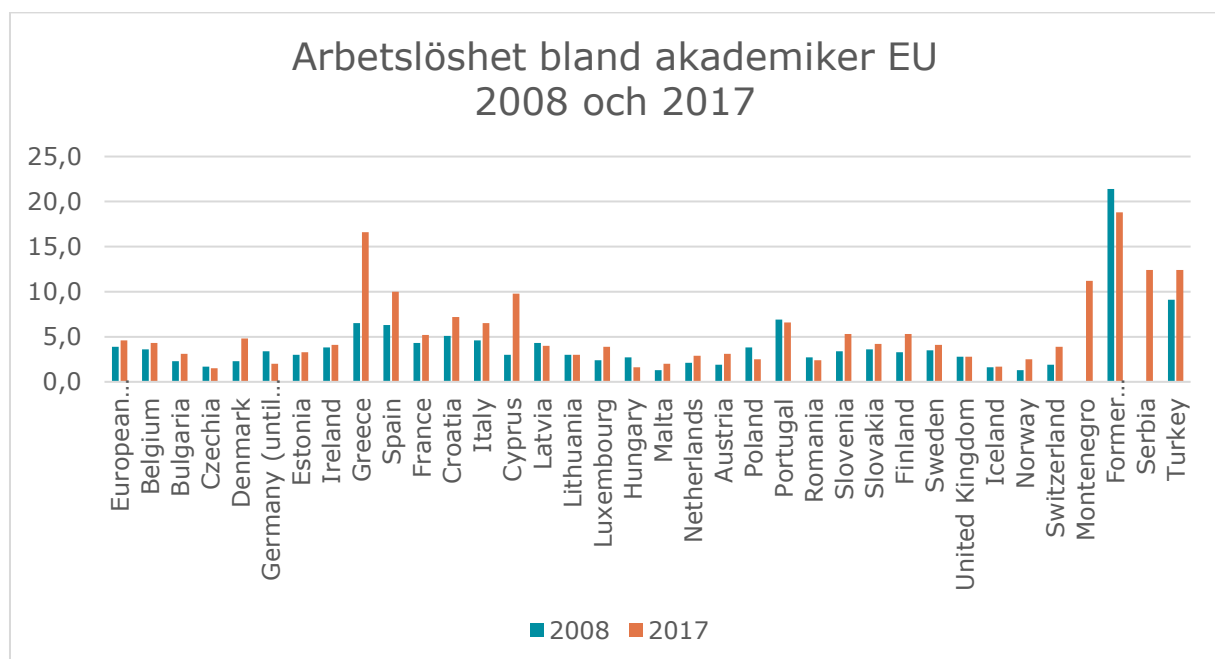
procent av de arbetslösa. Det är för tidigt för att säga att det är ett trendbrott och med tanke på att vi sannolikt går mot en lågkonjunktur så har vi all anledning att noga följa utvecklingen för denna grupp även i framtiden.

Om man bryter ner gruppen utrikes födda på den världsdel de kommer ifrån, står det klart att personer från Afrika och Asien har drabbats hårdast av arbetslöshet. Endast 9 procent av akademikerna i arbetskraften är födda i Afrika eller Asien, men de är kraftigt överrepresenterade i arbetslöshetsstatistiken eftersom de utgör 46 procent av de arbetslösa. I genomsnitt var knappt var fjärde akademiker från Asien och nästan var femte född i Afrika arbetslös eller i arbetsmarknadsprogram under 2018. Dock kan vi se en minskning av både arbetslöshet och deltagande i arbetsmarknadsprogram. Jämfört med 2017 har arbetslösheten minskat för alla utom för de födda i Nord- respektive Sydamerika, samt i Australien och Oceanien.

Internationell jämförelse

Att jämföra internationell statistik med den som Arbetsförmedlingen producerar är inte helt enkelt eftersom innehållet i statistiken skiljer sig åt. Värdet med en internationell jämförelse är dock att vi kan se hur Sverige, i relation till övriga EU länder har utvecklats över tid.

Eurostats statistik över arbetslösheten bland EU:s medlemsländer visar på en relativt stor spridning på arbetslösheten för akademiker. Den genomsnittliga arbetslösheten för både män och kvinnor i EU var 2017 4,6procent. Sverige låg något under EU snittet på 4,1 procent och har sett över de senaste åren legat relativt stilla på den nivån. Högst noterade arbetslöshet noterades i Makedonien med 18,8 procent, följt av Grekland på 16,6 procent. Lägst arbetslöshet hade Danmark på 1,5 procent och med 1,6 procent i Ungern.

Källa: Eurostat 2019

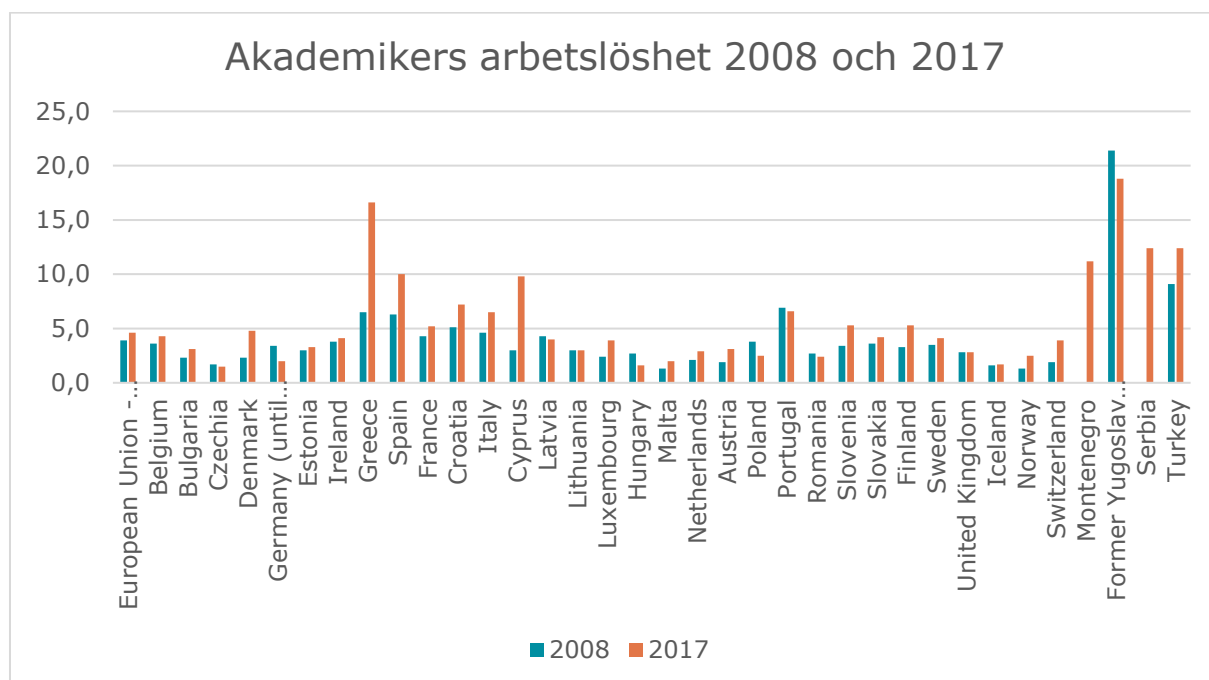
Utvecklingen över tid visar att EU-länderna har haft svårt att nå tillbaka till de låga arbetslöshetsnivåerna som föregick finanskrisen som inleddes 2008 och nådde sin kulmen ett par år senare. Endast en tredjedel av EU:s 28 medlemsländer var tillbaka på samma

arbetslöshetsnivåer (eller lägre) som före krisen. Sverige ligger fortfarande högre än före finanskrisen, dvs arbetslösheten bland akademiker var 3,5 procent 2007 och 4,1 procent 2017.

Trots en långvarig högkonjunktur så har inte arbetslöshetsnivåerna bland Europas akademiker pressats ner. Före krisen låg arbetslösheten på 3,9 procent bland EU länderna och 2017 var den 4,6 procent. Det tycks som om arbetslösheten har stabiliserat sig på en ny och högre nivå och att den trots högkonjunktur och arbetsmarknadsreformer inte pressats ner till lägre nivåer.

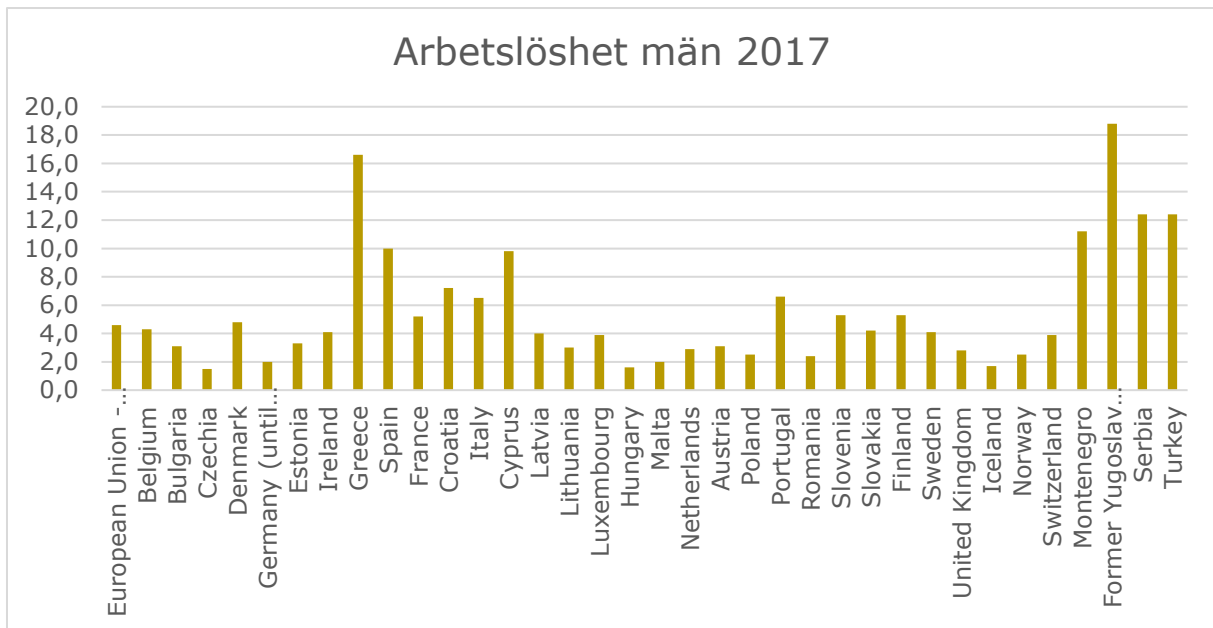
Värt att notera är Lettland som innan finanskrisen hade en arbetslöshet på 4,3 procent som under bara ett par år steg till hela 10,8 procent (ett av de hårdast drabbade länderna) och 2017 var ett av de länder som faktiskt hade lägre arbetslöshet än innan krisen.

I jämförelse med några av länderna i vår närhet så har Tyskland lägst arbetslöshet bland akademiker med 2 procent och både Finland och Danmark ligger något över Sverige med 5,3 procent och 4,8 procent respektive.

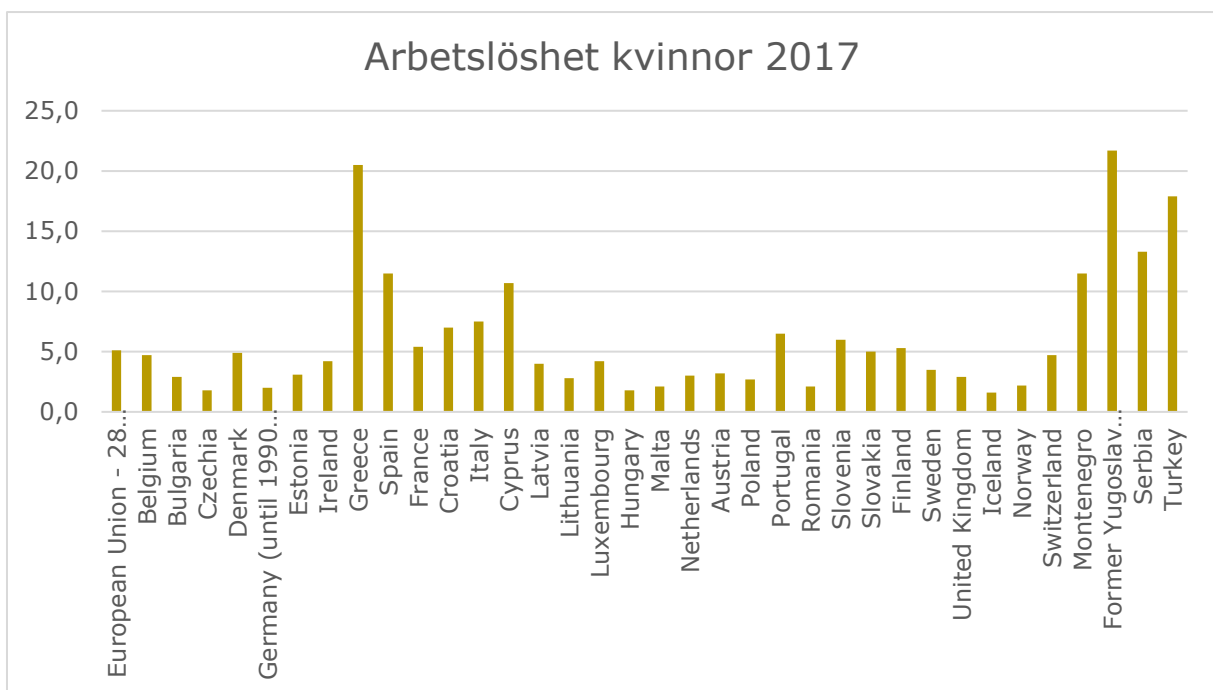
Källa: Eurostat 2019

Om vi bara tittar på situationen för männen så finns det både likheter, men också skillnader. Bland svenska män ligger arbetslösheten på 4,8 procent, högre än EU:s genomsnitt på 4,1 procent. Fortfarande ligger arbetslösheten i topp i Makedonien på 15,6 procent och Grekland på 12,4 procent, men däremot så sticker Tjeckien ut med en arbetslöshet bland männen på endast 1,2 procent. Bland våra grannländer ligger även bland männen Tyskland lågt på 2,0 procent, Danmark och Finland på 4,7 och 5,3 procent respektive.

Källa: Eurostat 2019

För kvinnor ligger den svenska arbetslösheten på 3,5 procent tydligt under EU snittet på 5,1 procent. Precis som för männen ligger Makedonien i topp med 21,7 procent och Grekland med 20,5 procent arbetslöshet bland akademikerna. Lägst bland kvinnorna finner vi återigen Tjeckien på 1,8 procent, men också Ungern (1,8 procent) och lägst Island med 1,6 procent arbetslöshet bland akademikerkvinnor.

Källa Eurostat 2019

Konjunkturläget

Sverige och stora delar av västvärlden har under åren efter den globala finanskrisen åtnjutit en högkonjunktur som kraftigt pressat tillbaka arbetslöshetstalen bland akademiker i

Sverige. Dock tycks det som om den svenska arbetsmarknaden har etablerat en ny lägstanivå på arbetslöshetstalen som något överstiger de nivåer som föregick finanskrisen. I Sacos Framtidsutsikter där Sacos medlemsförbund prognosticerar arbetsmarknaden för ett 60-tal akademikeryrken så råder det brist på över 50 procent av yrkesgrupperna och mindre än 10 procent av yrkena så är det hård konkurrens om jobben. Men det ser inte likadant ut för alla akademiker på den svenska arbetsmarknaden som präglas av en tudelning som innebär att invandrade akademiker från främst Asien och Afrika fortfarande möter stora svårigheter att slå sig in på den svenska arbetsmarknaden.

Enligt Konjunkturinstitutets senaste konjunkturmätning från december 2018 så tycks det som om högkonjunkturen kulminerade under första halvåret 2018 men kommer bestå fram till och med 2020, även om det kommer mattas av allteftersom. Det finns dock ganska stora osäkerhetsfaktorer att ta hänsyn till framöver. Ett avtalslöst brexit riskerar att få stora konsekvenser för den europeiska ekonomin, samt det hårda tonläget inom den globala handelspolitiken att risken ökar för ett upptrappat handelskrig mellan USA och stora delar av omvärlden. Detta påverkar naturligtvis den svenska konjunkturen och därmed arbetsmarknaden.

Slutord

Integrationen kommer vara en av de viktigaste frågorna på den svenska arbetsmarknaden att lösa under de kommande åren och stora samhällsekonomiska vinster står att vinna om fler utlandsfödda akademiker skulle få ett jobb som motsvarade deras kompetens.

Saco har under många år arbetat för att förbättra integrationen och vill ni läsa mer om våra förslag så står de att läsa här:

<https://www.saco.se/opinion/sa-far-invandrade-akademiker-ratt-jobb-snabbare/sacos-forslag-for-snabbare-integration-av-nyanlanda-akademiker/>

Även diskrimineringsombudsmannen har tagit fram råd, stöd och riktlinjer gällande arbetsgivarens ansvar för att motverka diskriminering på arbetsmarknaden. Om detta går att läsa här:

<http://aktiva-atgarder.do.se/>